

PROGRAMA No. 0453

ROMANOS

Introducción

Ñakontinuávo ñande estudio Biblia rupive, ñasëta ko árape Antiguo Testaméntogui ha jaha jeýta, Nuevo Testaméntope, ñañepyrü haguä, pe estudio kuatione'ë Romanos rehegua. Mba'e poraitéta ñamone'ëramo apóstol Pablo kuatione'ë omondova'ekue Romaguápe, upekuévo jaikuaavéta heta mba'e ha jakuakuaáta ñande jerovíape Cristo rehe. Ñamone'ë py'yiramo ko kuatione'ë, oguerúta jhovasa creyente rekovépe. Ko epístola ha'e documento tuichavéva oíva ñande salvación rehegua. Pe comentarista bíblico William Newell, ohaíkuri Romanos ha'eha pe evangelio. Peteitei cristiano oñeha'áva'erä oikuaa porä haguä libro Romanos, oipytyvötava chupe omombarete haguä ijerovia. Mbohapy mba'épe oipytyvöta mavape omoñe'ë py'yiramo libro Romanos. Ñepyrürä, hesakä poräta chupe tembiasa ha mbo'epy añete salvación rehegua. Moköiha mba'e, oikumby porävéta opa mba'e jerovia rehegua. Mbohapyhápe, oikóta chugui máva ikatúmava ojapo pe servicio cristiano práctico.

Ha, ñañepyrüvo ñande estudio ko kuatione'ë apóstol Pablo omondova'ekue Romaguápe, oí mbohapy mba'e tekotevëva jahechakuaa ñepyrüete voi:

Peteiha, pe haihára, ha'ékuri apóstol Pablo.

Moköiha, pe tenda, ha'ékuri táva Roma.

Mbohapyha, pe tema, ha'e Ñandejára tekojoja.

Ñañepyrüna jahechakuaa upéicharö ko kuatione'ë haihára, ha'eva'ekue apóstol Pablo. Ymave Ñandejára heta hendáicha oikuaaukava'ekue ajetegua yvypórape. Techapyrä, Moiséspe, ome'ékuri tembiapoukapy. Avei ome'ékuri historia, poesía, profecía, ha umi evangelio kuéra. Ñaguahë ko'ágä, petei tenda pyahu Bíbliape ojeikuaáva Epístolas ramo.

Umi Epístola niko kuatione'ë máva ohaiva'ekue ha oreko ipype mbo'epy hypy'üva. Oĩ niko he'iva'ekue ojoavyha ko'ä ñe'ë: “epístola” ha “carta,” ore katu rohechakuaa ndojoavyiha mba'evépe ko'ä mokõi ñe'ë. Ha, ñamone'ëvo peteiva ko'ä epístola ha'ete ñamone'ëramo guáicha peteĩ kuatione'ë oguahẽ ramóva ha ouva'ekue avión rupive téra ouva'ekue entrega inmediata rupi.

Añetehápe, ndaipóri problema téra discusión mávapa ohaĩ raka'e ko Epístola Romanos. Ha katu, Marción, peteĩ hereje Iglesia primitiva pegua, ha Baur, peteiva umi crítico bíblico moderno, heta nomomba'ei ko kuatione'ë he'ivo ndaha'eiha auténtico. Ko mba'e rehe katu, Dr. Santiago Stifler ohaĩkuri kóicha, ehendumína: “Ni peteiva moköivévagui ndaikatúi he'i Pablo ndohaírihague ko Epístola. Ndaipóri ambue libro Nuevo Testamento ijeroviapyvéva ko kuatione'ëgui.”

Apóstol Pablo voi, ohaĩkuri ko mba'e rehe, amo capítulo 15 ko epístolape, versículo 15 ha 16pe, upépe ñamone'ë kóicha: *“Ko kuatione'ëme katu añemoĩ añe'ë resakã porãvo peẽme heta mba'ére, ani haguã pende resarái. Péicha ajapo, Ñandejára ipy'a porã rupi ome'ëgui chéve ajapo haguã, ha amba'apo Jesucristope umi judío'yvape iporã haguã. Ko che rembiapo niko, pa'i rembiapóva hína, amyasãivo Ñandejára marandu porã, amoĩ haguã henondépe umi judío'yvape, kuave'emby ombohoryva chupe ramo, ha imarangatúva Espiritu Santo rupi.”*

Ko'ä mokõi versículo, apóstol Pablo omyesakã porã, ha'eha apóstol judío'yvape guarã. Avei he'i Simón Pedro ha'eha apóstol tetã Israel guápe guarã. Techapyrã, apóstol Pablo he'íkuri amo kuatione'ë Gálatas, capítulo 2, versículo 8 ha 9pe: *“Ñandejára voi niko omondova'ekue Pédrope apóstol ramo judío kuérape, chemondoháicha avei apóstol ramo umi judío'yvape. Jacobo, Cefas ha Juan, ojererekóva Ñandejára Iglesia ruvicha ramo, ohechakuaa hikuái Ñandejára ome'ëhague chéve ko tembiapo. Ha ohechaukávo ore rekoha iñirüramo, orepopyhy che ha Bernabépe. Ha ojuhu porã hikuái ore rohóvo romba'apo umi judío'yva apytépe, ha'ekuéra omba'apo aja umi judío apytépe.”*

Avei libro Hechos de los apóstolespe, jajuhu Pablo ha'ehague apóstol judío'yvape guarä. Amo libro Hechos capítulo 26pe, Pablo oñe'ëramo guare rey Agripape ko añetegua rehe, Pablo omombe'úkuri upe ñe'ë yvagaguigua he'iva'ekue chupe. Ha jajuhu versículo 17 ha 18pe: *“Roipe'áta umi Israelguáva ha avei umi Israelgua'yva ko'ágä romondoha pógui. Romondo hendapekuéra rehesape'a haguä, ha anive oiko pytümbýpe, tesape rendýpe uvei, ha reipe'a haguä chupekuéra Satanás poguýgui, oiko haguä Ñandejára ndive uvei. Ha ojerovia haguä che rehe, ha oñepysyrö haguä iñangaipágui upéicha ohupyty haguä imba'eräva umi Ñandejára mba'éva apytépe.”*

Apóstol Pablo oguererekókuri katupyry ojapo haguä tembiapo judío'yva apytépe, orekógui experiencia, jehekombo'e ha ñemongakuaa. Dr. Griffith Thomas he'íkuri kóicha: “Umi antecedente oguererekóva hendapepaite. Heñói tetä Israelpe, oñe'ë hebreo, oreko ciudadanía romana, ojehekombo'e judío apytépe ha oreko cultura griega; ko'ä mba'e tuicha oipytyvökuri Páblope oiko haguä chugui upe kuimba'e ha'eva'ekue.”

Pablo avei iñarandúkuri, ojehekombo'ékuri chupe jerovia judíovape, cultura griega ha jepokuaa Roma pegua. Ha'e niko pe “Moisés Nuevo Testamento pegua,” ikatu ja'e hese. David Brown ohaíkuri apóstol Pablo rehe, ha he'i: “Mba'éichapa ha'e, ikatu jaikuaa ijehai ha hekove rupive, umíva rupive jahechakuaa iñaranduhague, ikatupyry, ojepy'amongeta pypuku opaite mba'ére ha hendaitépe; oreko avei py'aguasu ha teko kunu'ü; hakate'y añeteguáre, ndojeíri upe he'ívagui; avei heko porä, hekojoja ha he'i otí'yre upe oñandúva.”

Kuatiañe'ë Romanos mba'e poräite, Pablo omomaranduha rupi Ñandejára marandu porä. Upekuévo avei Pablo oñe'ë ijehe, omombe'u ha omyasäi Ñandejára Marandu porä. Ñamohu'äkuaa, upéicharö, Espíritu Santo ombosako'ihague ko kuimba'épe ha ome'ë chupe Imarandu.

Jahechakuaamína ko'ágä pe tenda ojehaihaguépe ko kuatiañe'ë, upéva niko, táva Roma. Ikatu ro'e hekoitépe apóstol Pablo ohaihague ko kuatiañe'ë Corinto guive, año 58 D.C.rupi.

Pe erudito bíblico Paley omoañete pe ára ha tenda he'ívo: “Ndaha'úi niko pe Epístola rehe ni ambue mba'e oje'évare pe Epístolape ára ha tenda reheguáre; uvei oñembojoja rehe umi tembiasa ojuhúva Epístolape, upe ojehu haguéicha ha jajuhúva Libro Hechos de los apóstolespe, ha jahechakuaávo umi tembiasa, ambue mba'erä jepe ra'e, umi moköi Epístola Corinto kuéra peguarä.”

Ko mba'e rehe, Dr. Griffith Thomas he'i peteĩ mba'e iñinteresánte: “Heta téra oĩ ohechaukáva táva Corinto ha'ehague tenda ojehaihague ko Epístola.” Upéi, he'ive pe ára ojehaihague ko kuatiañe'ë ikatúkuri ha'e mes Marzo guive Mayo peve año 58 D.C.rupi. Avei tekotevë jahechakuaa ojehaívo Roma guakuéra ha'eha judio'ýva hekove ky'a ha ijepokuaa vai, jajuhúva umi capítulo ñepyrüete oíva ko kuatiañe'ëme, oñemopyrenda umi jepokuaa Pablo ohechava'ekue avei táva Coríntope.

Pablope nointeresái Roma guakuéra jepokuaa vai aiónte, uvei, jahechataháicha umi versículo paha oíva ko Epístolape, apóstol Pablo oñekomunika py'ýikuri heta creyente ndive oikóva Rómape, umíva ha'ékuri haimete judio'ýva meme. Térä, ja'ekuaa ñepyrüete guive Iglesia Cristiana oíva Rómape, umi upépe oíva hetave judio'ýva. Ambue mba'e iñinteresánte ko Iglesia rehegua, roguerovia Pablo noñeinteresáine hague oho haguä ovisita Roma, upe Iglesia omoñepyrü rire ambue tapicha. Ha katu, apóstol Pablo he'íkuri ohosehague Romape. Amo capítulo 1, versículo 15pe ñamoñe'ë kóicha: *“Upévare hi'änte eterei chéve, aikuaauka ko Jesucristo marandu porä, peë Rómape peikóvape avei.”*

Jahechakuaa upéicharö Pablo ohosehague Rómape ha ohose omombe'u haguä Jesucristo marandu porä upépe. Avei, ñanemandu'a Jesús ojehechaukárö guare Páblope ha he'íkuri chupe upe Pablo omombe'uva'ekue rey Agripape, ha ñamoñe'ëva Hechos de los apóstoles, capítulo 26, versículo 17 ha 18pe. Pablo upépe imandu'a upe Jesús he'iva'ekuere chupe he'ívo: *“Roipe'áta umi Israel guava ha avei umi Israel gua'ýva ko'ágä romondoha pógui. Romondo hendapekuéra rehesape'a haguä, ha anive oiko pytümbýpe, tesape rendýpe uvei, ha reipe'a haguä chupekuéra Satanás poguýgui, oiko haguä Ñandejára ndive uvei. Ha ojerovia*

haguä che rehe, ha oñepysyrö haguä iñangaipágui upéicha ohupyty haguä imba'eräva umi Ñandejára mba'éva apytépe."

Ja'ékuri, Pablo omyesakähague, ndohoihague Rómape, ha katu, ohosehague, oïma rire máva omosarambíva Ñandejára marandu porä upépe mboyveve chugui. Amo capítulo 15 ko kuatiañe'ëme, versículo 20pe, he'i: *"Opa ára añeha'äva'ekue ambo'e Cristo marandu porä, umi araka'eve oñehendu'ÿ haguépe Jesucristo rehegua, ani haguä amopu'ä mba'eve ambue omoñepyrü haguépe."* Ha Pablo ndahe'írintekuri upéva, avei ojapo, jahechakuaa ha'e araka'eve ndohoihague omba'apo ambue apóstol omba'apohápe. Upéva, ñane pytyvö jajepy'amongeta ha jaguerovia haguä Pablo ndohoihague Rómape, ambue apóstol ohóma rire mboyveve upépe.

Heñói ko porandu: Ha, máva piko omoñepyrükuri Iglesia Rómape? Ko'ápe ro'ese peteï mba'e, angirü che rendúva, ikatúva nderehechakuaái gueteri. Ha roguerovia Pablo ofundahague Iglesia Roma pegua, ikatu ja'e "mombyry guive". Mba'éicha piko "mombyry guive" ikatu ere. Erekuua avei upéva ndaikatuïha ojejapo, upe tiémpope ndaipórigui medio de comunicación, jaguerokoháicha ko'ágä. Upeichavéramo jepe, angirü che rendúva, roguerovia ko'äva ha'eha ñe'ë poräite ñamombe'u haguä upe ojehuva'ekue.

Ehejamína toromyesakä ndéve upe ro'éva hína: Roma niko ha'ékuri táva ndetuicháva, ha Pablo araka'eve ndohóikuri upépe. Ambue apóstol ndohóikuri gueteri avei upépe. Upeicha véramo jepe, upépe heñóikuri peteï Iglesia Cristiana. Mba'éicha piko upéicharö oñepyrükuri peteï Iglesia Rómape? Ha, Pablo niko ohova'ekue heta hendápe upe imperio romano tuichakue rupi, upekuévo omombe'úkuri heta kuimba'e ha kuñáme Cristo marandu porä ha heta ojerovia; ha heta niko umi ohova'ekue Rómape ambue tenda pe imperiogui, ha, oguahë pe ára oïhague heta oikóva Rómape oikuaáva apóstol Páblope; oikuaákuri chupe oho mboyve imperio capitalpe. Ha, ikatu máva oporandu: Reime piko seguro upéicha ojehuhague upérö? Ha, ejesarekomína upe he'íware libro Hechos de los apóstoles, capítulo 18, versículo 1 al 3pe. Máva piko ojejuhúkuri Pablo ndive Corintope? Ñamoñe'ëmína umi versículo. Hechos

capítulo 18, versículo 1 al 3pe he'i: *“Upe rire Pablo osë Atenasgui ha oho Coríntope. Upépe ojejuhu peteĩ judío, Aquila hérava ndive, Ponto guava. Nda'aréi ra'e Aquila ha hembireko Priscila oguahëhague Itáliaui. Upégui osëva'erä ra'e Roma ruvicha guasu he'i haguére opa judío osëva'eräha Rómagui. Pablo oho hendapekuéra, ha omba'apógui avei Pábloicha óga ao apópe, opyta hendivekuéra omba'apo haguä oñondive.”*

Jahechakuaa ko'ápe, Pablo ojejuhuhague Aquila ha Priscila ndive, oikóva Rómape, ha katu, ha'ekuéra osëkuri upe távagai, oĩgui antisemitismo ha persecución omoñepyrüva'ekue emperador Claudio. Ha'ekuéra, ojojuhúkuri Pablo ndive Coríntope. Ha tenondeve, jahechakuaa omoirühague apóstol Páblope ohórö guare Atenaspe. Aquila ha Priscila ohechaukákuri testimonio poräite Ñandejára Jesucristo peguarä, péicha avei Espíritu Santo oipurúkuri chupekuéra mamo ohohápe.

Ha, Pablo ohaíró guare ko Epístola Romanos, jahechakuaa ha'ekuéra oho jeymahague oiko Rómape. Jajuhu maitei rory amo capítulo 16pe, Pablo omondóva chupekuéra ha imandu'a hesekuéra héra rupi. Ehendumi mba'épa he'i versículo 3: *“Pemomaiteimi Priscila ha Aquilape, che rembiapo irü Cristo Jesús peguarä.”* Ha, mba'épa ja'ekuaa ambuekuérare? Ha, ko mba'e añónte: Pablo oikuaaha chupekuéra. Ojokuaáne ra'e peteĩ tendápe ha ohendu rire Jesucristo marandu porä ha ojerovia hese. Pablo, upéicharö ja'ekuaa ha'ehague upe ofundava'ekue “mombyry guive,” pe Iglesia Roma pegua, oikuaa rehe umi tapicha ha'e omombe'uva'ekuépe Jesucristo marandu porä ha umíva upévare ojeroviákuri Jesucristo rehe, avei oho jeýkuri oiko táva Rómape.

Ehejamína ta'e ndéve, Dr. Vernon McGee, ohaiva'ekue ko'ä estudio bíblico, ohaiva'ekue ymaiteve, peteĩ libro hérava: “Peteĩ aravo Romanospe,” ha ipype jajuhu heta mbo'epy rogueroviáva iñinteresanteha Roma rehegua. Ehendumína: Pablo oikuaa poräkuri táva Roma, ndohóiramo jepe araka'eve ijypýpe, ohai mboyve ko kuatiañe'ë Romanos. Pe influencia orekova'ekue Roma ojoguaite peteĩ radio mbaretépe oikéva peteĩteĩ eskuínape ha mamo kuára oíva imperio románope.

Pablo ohókuri ovisita tavakuéra Filipos ha Tesalónica. Umi távape ohechakuaákuri jepokuaa Roma pegua, ley kuéra, idioma, ha jepokuaa oïhaichaite. Pablo oviahákuri tapekuéra romano rupi. Ojojuhúkuri soldado romano kuéra ndive ohóvo carretera rupi, oïvo merkádope, avei okévo umi cárcel románope. Pablo ohova'ekue umi magistrado romano renondépe ha ovy'ákuri oguereko rehe umi beneficio ome'ëva chupe pe ciudadanía romana. Aipórö, jahechakuaa Pablo, oikuaa poräha opaite mba'e tekotevëva oikuaa Roma rehegua, oho'ÿre gueteri upe távape.

Ko yvy jere capital guive, Pablo omombe'úkuri Jesucristo marandu porä maymáva yvypóra oïvape mombyry Ñandejáragui, ha péicha avei, Ñandejára ohayhuetéva, ome'ëhague Ita'ÿrape maymáva ojeroviáva guive hese, ani haguä oñehundi, uvei oreko haguä tekove opa'ÿva. Roma ha'ékuri peteï imán tuichavaicha, omyañáva kuimba'e ha kuñakuérape mombyry guive, ijehe gotyo. Pablo ha ambuekuéra apóstol oviaha aja ambuekuéra tenda pe imperio tuichaitéva rupi, heta oïkuri ojeroviava'ekue Jesucristo rehe. Iglesia kuéra cristiánava oñemohendákuri umi táva kuéra tuicháva oïva imperio románope.

Ohasávo pe tiempo, heta ojeroviáva Cristo rehe oho joa Rómape. Upe ñe'ë he'íva “opavave tape ogueraha Rómape” ha'ékuri ñe'ë añete upérö guare ha ndaha'éikuri ñe'ëngánte. Heta hetave cristiano kuéra oñembyatývo upe távape, oñepyrü heñói peteï Iglesia. Ikatu niko Iglesia Roma pegua nomoñepyrüikuri peteï kuimba'e añónte. Kuimba'ekuéra ojeroviava'ekue Jesucristo rehe Pablo testimonio rupi avei ambuekuéra apóstol testimonio rupi oïva'ekue ambue távape, ha ohova'ekue oiko Rómape, upépe omoñepyrü pe primera Iglesia Cristiana. Añetehápe, he'íve Dr. McGee, ndagueroviái Pedro hague upe omoñepyrüva'ekue pe Iglesia Roma pegua, jahechakuaa, pe sermón he'íva'ekue arete Pentecostés jave ha'ékuri israelita kuéra peguaränte. Cornelio ojerovia rire Jesucristo rehe ae Pedro oikumbýkuri judío'ÿva guive ikatuha avei oïke creyente kuéra atýpe.” Ko'a peve upe ohaiva'ekue Dr. Vernon McGee.

Ko'ä mba'e jahechava'ekue rehe, apóstol Pablo, ha'ékuri upe ohaiva'ekue Romanos.

Jahechákuri avei tenondeve ohotahague táva Rómape. Jahechákuri Pablo oikuaaha Roma ha mombyry guive omoñepyrühague Iglesia Roma pegua. Upe ne'iráva gueteri jahecha niko pe marandu orekóva ipype kuatione'ë Romanos. Ha ko'ápe ro'ese ndaorekatupyryiha ko estudio peguarä, pe tema ha'égui Ñandejára justicia. Ha'e marandu roñeha'äva romosarambi hetaite año aja. Ha'e mensaje hetaite ko yvy ape arigua nohenduséiva ni noñemomba'eséiva hese. Ko yvy ape arigua ohenduséva niko kuimba'ekuéra ñesë porä. Oipota oñemomba'e yvyporakuérape ha nomomba'eguasuséi Ñandejárape; ha oñe'ëramo Ñandejárare, oñe'ënte Ipy'a porä rehe.

Ha ehejamína ta'e ndéve angirü che rendúva, roikuaa poräha, ministerio oñeha'äva ombo'e kuimba'e katupyry ha nomombe'úiva kuimba'e reko tajasu, ni nomombe'úiva hembiaapo vaiha mante avei oñehundiha, ndaikatúi oho porä. Mbo'epy ndorekóiva ko añetegua, ndaikatúi oikuave'ë mba'eveichagua pytyvö, upe ikatúva ome'ë pytyvö añete kuimba'épe guarä ko'ágä niko Ñandejára Ra'y, Jesucristo añoite.

Ehejamína toromombe'u ndéve pe mondaha osäingova'ekue kurusúre. Imperio romano pegua he'íkuri naiporäveimaha oikove Rómape, ha upévare, ojejuka chupe. Upeichavéramo jepe, Jesús he'íkuri chupe Lucas, capítulo 23, versículo 43pe: *“Añetehápe ha'e ndéve, ko árape reimetaha che ndive yvágape.”*

Angirü che rendúva, Ñandejára ipojái angaipa apoha rehe, nde ha cheichagua ha ñande gueru Ñandejára familia ryepýpe ha ojapo ñandehogui Ñandejára ra'y. Upéicha ojapo Jesucristo mano kurusúpe rupive, ñande ndajaguerékói katupyry ñande pype. Péva ha'e mensaje libro Romanos orekóva. Ha pe comentarista bíblico suizo, Goday ohaíkuri kóicha: “Pe Reforma heñóikuri Epístola Romanos rupive, avei kuatione'ë Gálatas rupi. Ikatu avei pe renovación espiritual ohupytýva peteĩ Iglesia, oñemopyrenda avei, kuaapy hypy'ü ojeguerekóva ko Librogui.” Martín Lutero ohaíkuri kóicha: “...Epístola Romanos ha'e tembiapo poräite Nuevo Testamento pegua, avei Marandu porä ha'etéva. Upévare, tekotevë maymáva ojeroviáva Cristo rehe oikuaa porä ha omombyta iñakäme umi ñe'ë oíva

Romanospe, péicha avei orekova'erä ha'eröguáicha pan ko'ëko'emegua kuimba'ekuéra rekovépe guarä. Tekotevë ñamoñe'ë py'ÿiete. Ñamoñe'ë ramo ko'ë ko'ëre, jahechakuaáta mba'eichaitépa iporä."

Kóva ha'e pe epístola jahechátava, angirü che rendúva. Ehejamína toro'e ndéve peteï mba'e tuicha ne pytyvõtava. Emoñe'ë libro Romanos; pe capítulo 1 oguahë mboyve ñande estudio. Añetehápe ndajahechapamo'ãi opaite mba'e oïva ko capítulo, ro'e haguéicha ko libro hypy'üeterei. Ha upeichata avei ambuekuéra capítulo ndive. Jaestudiáta peteítei umi capítulo are porä, ndaha'ëi jepe upe tiempo roipotáva. Ha katu, jahechakuaáta umi punto iñimportantevéva ko libro pegua. Oremoirükena, pe programa oútavape. Jajojuhu jey peve. Ñandejára tanderovasa ndéve ha nde rogaguápe avei!